

Zsinórmértékké lett 56 forradalma

Népszava|2013. okt 23. 07:09

Nagy Imre emlékműve FOTÓ: Getty Images

Csak ma tudjuk, hogy 1956 se lett volna más, mint amivé 1989 lett. Ezt a kemény mondatot fogalmazta meg lapunk kérdésére Ungváry Rudolf író. Őt ismert embert kérdeztünk az októberi forradalom jelentőségéről. A válaszok sok tanulsággal szolgálnak.

1956 a magyarok számára meghatározó történelmi emlék. Mindenkinek: azoknak is, akik résztvevői voltak az eseményeknek - ők ma már egyre kevesebben vannak - , azoknak is, akik egészen kis gyerekként élték meg, de azoknak is, akik azóta születtek. Mindenkinek van valami viszonyulása október 23-ához, valamint a megelőző és a nyomában következő eseményekhez.

Lapunk öt ismert embert kérdezett arról, mit jelent nekik - és a magyaroknak - 1956. Egyikük a "történelem tanúja". Ungváry Rudolf író annak idején aktív részese volt a miskolci forradalmi eseményeknek. Ketten a "történelem tanúinak" gyermekei. Donáth Ferenc és Vásárhelyi Miklós is a Nagy Imre körüli reformerekhez tartozott, a mártír miniszterelnökkel együtt internálták őket Romániába, s Nagy Imre perében ítélték mindkettőjüket. Donáth Ferenc egyik fia, Donáth László lelkész lett, parlamenti képviselő is volt. Vásárhelyi Miklós egyik lánya, Vásárhelyi Mária ismert médiaszociológus, gyakran fogalmaz meg éles kritikát az Orbán-kormányral szemben. Két nyilatkozónknak nem lehetnek személyes emlékei 56-ról, hiszen jóval később születtek. Harangozó Tamás 34 éves, az MSZP parlamenti frakcióvezető-helyettese. Kerék-Bárczy Szabolcs 43 éves, korábban az MDF szóvivője volt, jelenleg a Demokratikus Koalíció alelnöke. Ő mondja, hogy 1956 magát a reményt jelentette a magyaroknak. De az emlékezés azért is fontos, hogy a történelem tanulságait mindenki leszűrhesse - a jövő érdekében.

Donáth László evangélikus lelkész

Az, ami a zsidóknak pészach, a keresztényeknek húsvét, a protestánsoknak 1517, a radikális humanistáknak 1789, a magyaroknak 1848. Az az esemény, amely a történelemben élő, azt érteni akaró embernek önnön lényegéről vall. Norma, amelyhez szavait és lépteit igazíthatja. Akkor is, ha a másik ember ezt nem tartja tiszteletben, sőt ha a látszólagos elfogadás mellett igazából tagadja azt, amitől 1956 forradalma zsinórmértékké lett.

A politikai etikában sem a politikai hatalom szabja a normát - kiváltképp bizonyosság erre 1956 pesti ősze -, hanem az érintettek végső és közös akarata, amely egyszerre spirituális és morális. Nagy talány, amelyről tudom, hogy soha nem fejthetem meg. Mivel soha nem lett múlttá bennem, majd ha magam múlttá leszek, az időben maradók megértik ezt is. Az igazi emberi tartáshoz nem a számonkérés tartozik, amelynek révén az az illúziónk támadhat, mintha a múlt helyrehozható lenne, mintha a tegnapi bűnök és hibák nem is estek volna meg. Inkább az a szándék, hogy a történelmi ismétlési kényszerben újra realizálódó gonosznak bátran ellentmondjunk. A forradalom után deportált és látásfogyatékos lettem, aki kisgyermekként mégis megkapta jussát: életfogytiglan otthon vagyok ebben az országban, gyűlölet nélkül és szabadságszeretõn, ahogy az apámtól, Donáth Ferenc-tõl tanultam.

Ungváry Rudolf író, a Történelmi Igazságtétel Bizottság egyik alapítója

Ahogy 1989-rõl 1989-ben, 1956-ról 1956-ban sem tudtunk sokat. Csak ma vehetõ észre, ami bennük érvényes. Az 56-os forradalmat mai baloldaliak és részben a liberálisok is szocialistaként értelmezik, noha csak a ténylegesen fegyvert fogott proletároknak, meg azoknak az értelmiségieknek volt az, akik utána is hitték még, hogy a pártállam megreformálható. De a fegyveresek egy részének se volt különbség emberarcú szocializmus és valamiféle más "emberarcú" tekintélyuralom között, csak nem volt rá idõ, hogy ez megmutatkozzék. Elméjünkben a kettõ összemosódott, nem úgy, mint az 1939-es választások idején, vagy 2010 után. Csak közösséget akartak, gondoskodó államot, meg semmiféle pártcívódást. Ahogy ma is: csak a szabadság terheit ne! Teljesen más irányból érkezve ezt akarta a forradalom alatt mozdulatlan keresztény közép is, hisz megszokta, hogy a markát tartsa az állam felé. Ugyan azt a pártállamot nem érezte a magáénak, de azzal is csak jóban akart lenni. Neki biztos nem "szocialista" volt 56, hanem valami homályos nosztalgia, túlnyomórészt nem bevallott katyvasz abból, amit 1945 után 1989-ig szabad nyilvánosság híján jegelni kellett. A középosztály népbõl felemelkedett részének is az óvó államban volt a bizodalma. A baloldaliság ugyan a többségüknek a "normális", a kapitalizmus meg a "rossz" volt, de a szocializmusból ennél több nem szorult beléjük. Mindenki sérült volt, de a múlt, az egyéni, személyre szabott szembenézés a múlttal nem létezett. Mára 56-ból csak a "nemzeti egység" maradt, amely mindent eltakar. Vele a tökéletességig meghamisítható, ami volt. Az embrionálisra sorvadt demokrata bal- és jobboldaliak, a töredéknyi liberálisok és konzervatívok, meg a többségi fasiszto-bolsevisztikus rendvagyak öntudatlan hordozóinak tántorgása közvetlenül az újrafeltámadásuk pillanatában, melynek hamar véget vetett a külpolitikai valóság. Csak ma tudjuk, hogy 1956 se lett volna más, mint amivé 1989 lett. Se a kultúra, se mentalitás nem örökölhetõ büntetlenül.

Vásárhelyi Mária, médiaszociológus

Érzelmileg nagyon sokat jelent számomra 1956, hiszen az egész gyermekkorom és fiatalkorom ennek a titoknak a jegyében telt. Számunkra féltve õrzött titok volt a forradalom, a család minden barátja az '56-osok közül verbuválódott. Annak idején nem ünnepelhettünk, mások elõtt nem is beszélhettünk arról a korszakról, csupán annyit tehettünk, hogy az ellenforradalom szót soha nem ejtettük ki. A

renszerváltáskor felszabadult ez az emlék és néhány évig vállalhattuk a valóságot, de azután a politika kisajátította és lerombolta ezt. Ma 1956. október 23. a fiatalok számára nem jelent sokat, a kutatásaim is ezt igazolják. A legtöbben ugyanis azt látják, hogy a köz szereplői ezen a napon összegyűlnek, hogy különböző színpadokon a mai politikai dühüket öblögessék.

A baloldal igazából soha nem tudott mit kezdeni '56-al, ehhez ugyanis szembe kellett volna néznie azzal, mi történt október 23-a után. A jobboldal viszont hazug narratívákat épített erre. 2006-ban felül is akarta írni az ünnepet, mert nem tudták elviselni, hogy annak idején a haladó baloldal szállt szembe a hatalommal. Hiába próbálták Mindszentyt előre tolni, ebből nem lehetett jobboldali ünnepet csinálni. Bár ha ez a kurzus marad hatalmon, akkor lehet, hogy tíz év múlva a 2006-os kormánydöntési kísérletre fog az ország emlékezni. Akkor a jobboldalnak semmi nem számított, az sem, hogy azon a napon hosszú időre megpecsételődött '56 történelme.

Harangozó Tamás, az MSZP elnökségi tagja

Az én generációm számára 1956. október 23. közös nemzeti ünnep. Legalábbis annak kellene lennie. Szerintem '56 egyszerre szól a szabadságról, a szolidaritásról és a nemzetről, ezért összeköt minden demokratát pártállástól és világnézettől függetlenül. Mindenkit, aki szemben áll az elnyomással, a zsarnoksággal, a diktatúra bármely formájával. Ez a nemzet sajnos túl sok könnyet és vért, túl sok apát és fiút, ártatlan nőt és gyermeket áldozott már az évszázadok során ebben a harcban ahhoz, hogy a ma fiataljai megértsék: az áldozatok iránt érzett tiszteletből, saját családunk és gyermekeink jövője érdekében meg kell küzdenünk ezekért az értékekért.

1956 ma még mindig túl bonyolult, túl személyes az ország többségének, de egyet mindenképpen megmutat: nem az a lényeg honnan jöttél, hanem az, hogy a kritikus pillanatban hogyan döntesz. Le tudod-e győzni akár saját magadat is, és képes vagy-e a szó legnemesebb értelmében jól cselekedni. Erre tanít bennünket Nagy Imre személyes sorsa. Én vágyom rá, hogy végre ne a Duna két oldalán kelljen ünnepelnünk. Azonban tartok tőle, hogy amíg az átmenet, a múlt emberei vezetik az országot, addig ez nem fog bekövetezni. De az én generációmnak ezt is kötelessége lesz rendbe tenni.

Kerék-Bárczy Szabolcs, a Demokratikus Koalíció elnökségi tagja

Szabadságvágy, függetlenség, remény, tettekézség, bátorság, összefogás, előre tekintés, demokrácia, példamutatás, önfeláldozás. Ezek a szavak írják le számomra leginkább 1956 forradalmát és szabadságharcát. A magyar társadalom színjének lett elege a rákosista-sztálinista diktatúrából, ezért hajlandóak voltak tenni is, bátran, közös erővel. Pontosan tudták, hogy mit akarnak: szabadságot, demokráciát, nemzeti szuverenitást, bekapcsolódást a világ vérkeringésébe. Előre és nem hátra néztek. Reménykedésük kezdetben megalapozott volt, hiszen a szovjet beavatkozásig kitartottak: győztek. Rügyet fakasztottak októberben. Példát mutattak az egyszerű srácok, munkások, iparosok, értelmiségiek, kommunistává soha nem vált polgárok, de a diktatúrát korábban aktívan szolgáló vezetők is. Számomra ez utóbbiak, közülük is Nagy Imre a legnagyobb rejtély, mert neki kellett a legkeservesebb kinnal végigmennie a damaszkuszi úton. Rejtély, amennyiben egy ember önfeláldozása, mártírúma már-már misztikus csoda, ezért hátborzongatóan vonzó példa. Talán azért lehet Nagy Imre a legnagyobb hősök egyike, mert ő maga a bizonyítéka annak, hogy létezik lélek, lelkiismeret és szív, s hogy a Haza nem csak politika, hatalom, ügyeskedések és megúszások, hanem ennél sokkal több: közös otthon, ahol a híd nem a múltunk, hanem a lelkünk, a botlásaink utáni

felkapaszkodás, és a talpra álláshoz meglepő helyekről felénk nyújtott segítő kéz. 1956 tehát maga a remény, s csak bízhatunk abban, hogy ötvenhét évvel később mi is tudunk egy vékony sugárnyi reményt örökül hagyni gyermekeinkre azzal, hogy botlásainkból képesek leszünk feltápászkodni, és nem csapjuk el a felénk nyújtott kezet.

Fazekas Ágnes

<http://nepszava.hu/cikk/1001232-zsinormertekke-lett-56-forradalma>